

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده اصول الدین

USUL AL DEEN COLLEGE

دانشکده اصول الدین قم

گروه علوم قرآن و حدیث

رساله دکتری (Ph.D)

عنوان:

سیر تدریجی قانون گذاری در قرآن کریم به ترتیب نزول سوره‌ها

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید منذر حکیم

استاد مشاور:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر عبدالرضا زاهدی

نگارنده:

الیاس پوراکبر

تابستان

۱۳۹۶

وزارة العلوم و البحوث و التكنولوجيا

دانشکده اصول الدین
USUL AL DEEN COLLEGE

کلیة اصول الدین قم
قسم علوم القرآن و الحدیث
رسالة الدكتوراة (PHD)

العنوان

مسيرة التقنين القرآني من خلال ترتيب نزول السور القرآنية

الاستاذ المشرف:

حجة الاسلام و المسلمين الدكتور سيد منذر حكيم

استاذ المشاور:

حجة الاسلام و المسلمين الدكتور عبدالرضا زاهدي

اعداد

الياس پوراکبر

سنة

١٤٣٨ هـ ق

﴿ يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴾

(سوره یوسف، آیه ۸۸)

تقدیم به:

باب شهر علم امام علی علیه السلام که پایان نگارش رساله در روز شهادتش بود؛

و

امام حسین علیه السلام وارث دین پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که دفاع از رساله در ایام شهادتش

می باشد.

تقدیر و سپاس

سپاس بیکران از خالق هستی که علم و قلم را سرآغاز دانایی قرار داد. از زنده یاد علامه عسگری که دغدغه نشر معارف صحیح اهل بیت علیهم السلام را داشت.

از اساتید دانشمند و فرزانه دانشکده اصول الدین قم، از استاد راهنمایم جناب آقای دکتر سید منذر حکیم و استاد مشاور و مدیریت محترم و تلاشگر گروه علوم قرآن و حدیث جناب آقای دکتر عبدالرضا زاهدی که زحمات زیادی متقبل شدند؛

از مدیر محترم آموزش تحصیلات تکمیلی جناب آقای دکتر حسین شریف عسگری و کارشناس ساعی این مقطع جناب آقای کسرائیان و کارشناس سابق آن جناب آقای منصور نژادیان تشکر و قدردانی می نمایم.

از پدر و مادرم که نور تحصیل را برایم تاباندند؛ از همسر همراه، همکار و فداکارم سرکار خانم حبیب زاده که بار اصلی زندگی و خانواده داری را در مدت تحصیلم بر دوش کشیدند و از سرمایه های زندگی ام امیرحسین و امیررضای عزیز و زهرای نازنینم که رنج تحصیلم دامنگیر آنان نیز شد، پسرانه، همسرانه و پدرانه تشکر و قدردانی می نمایم.

چکیده:

این رساله به بررسی سیر تدریجی قانون گذاری در قرآن کریم به ترتیب نزول سوره ها می پردازد و هدف آن استخراج و تحلیل قوانین تشریح شده در دوران مکه و مدینه تبیین عنصر تدریج در احکام و قوانین قرآن می باشد.

ضرورت های ناشی از وضع قوانین به تناسب نیازهای جامعه و ظرفیت مخاطبین در عمل به قوانین وضع شده، قانون گذاری به سبک ترتیب طبیعی نزول را در جوامع دینی در عصر حاضر دو چندان کرده است.

دامنه این پژوهش بررسی احکام و قوانین منصوص و صریح قرآن بوده و برداشت های فقیهان از آیات الأحکام اعتقادی و اخلاقی و یا احکام استنباطی از آیات قصص در اولویت آن قرار نداشته است. منابع بکار گرفته شده در آن قرآن کریم و تفاسیر مربوطه با اولویت تفاسیر نوشته شده به سبک ترتیب نزول می باشد.

فصل نخست به تشریح مفاهیم مرتبط با قانون گذاری و کلیات پژوهش اختصاص دارد و در پایان، آخرین پژوهش های صورت گرفته در ترتیب نزول سوره های قرآن را گزارش می دهد. در فصل دوم به بیان ضرورت قانون در ایجاد نظم اجتماعی پرداخته و حاکم ساختن اراده الهی در اداره کرد جامعه دینی را از اهداف قانون گذاری در قرآن دانسته است.

در فصل سوم و چهارم به استخراج و تحلیل قوانین تشریح شده در دوران پیش از هجرت و پس از آن پرداخته است.

خداوند متعال در دوران مکه و در راستای تربیت تدریجی انسان مؤمن قوانین را با محوریت ارتباط انسان با خدا و معاد و تربیت بندگان مؤمن آغاز نموده و ضمن پرورش احساس مسئولیت در میان مؤمنان، قوانین را در راستای الهی نمودن جامعه تشریح نمود. در دوران مدینه و همزمان با شکل گیری جامعه اسلامی و ایجاد حکومت دینی با تکیه بر عناصری چون زمان، مکان و شناخت ظرفیت مخاطبین وحی و بررسی میزان آمادگی آنها در پذیرش قوانین و مقررات به تشریح قوانین در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی اعم از احکام عبادی، دفاعی، اقتصادی، فرهنگی، جزایی خانوادگی و سیاسی پرداخته است.

کلید واژگان: قانون، شریعت، قانون گذاری، حکم، سیر تدریجی، ترتیب نزول، سوره های مکی،

سوره های مدنی

فهرست مطالب

چکیده.....أ

۱- فصل اول: کلیات و مفاهیم/۱

- ۱-۱-۱ کلیات ۱
- ۱-۱-۱-۱ بیان مسأله تحقیق ۱
- ۱-۱-۲ اهمیت و ضرورت تحقیق ۲
- ۱-۱-۳ پیشینه تحقیق ۲
- ۱-۱-۳-۱ وجه اشتراک و اختلاف موضوع رساله با کتاب های آیات الأحكام ۲
- ۱-۱-۳-۲ وجه اشتراک و افتراق موضوع رساله با تفاسیر موضوعی ۳
- ۱-۱-۳-۳ معرفی مقاله های مرتبط با موضوع ۴
- ۱-۱-۳-۴ معرفی پایان نامه مرتبط با موضوع قانون گذاری ۵
- ۱-۱-۴ سؤال اصلی تحقیق ۷
- ۱-۱-۴-۱ سؤالات اصلی تحقیق ۷
- ۱-۱-۴-۲ سؤالات فرعی تحقیق ۷
- ۱-۱-۵ فرضیه ها و نظریه های بدوی محقق ۷
- ۱-۱-۶ روش تحقیق ۸
- ۱-۱-۷ محدودیت های پژوهش ۸
- ۱-۱-۸ مفهوم شناسی اصطلاحات عنوان پژوهش ۸
- ۱-۱-۸-۱ سیر ۹
- ۱-۱-۸-۲ تدریجی ۹
- ۱-۱-۸-۳ قانون گذاری ۹
- ۱-۱-۸-۴ ترتیب نزول ۱۰
- ۱-۲-۱ مفهوم شناسی واژه های مرتبط با قانون گذاری ۱۱

- ۱-۲-۱- مفهوم شناسی قانون و اصطلاحات مربوط به آن در منابع حقوقی و قرآنی ۱۱
- ۲-۲-۱- رابطه فقه و قانون ۱۲
- ۳-۲-۱- مفهوم قانون و ارتباط آن با مفاهیم «شریعت» و «حکم» ۱۳
- ۱-۳-۲-۱- شریعت ۱۴
- ۲-۳-۲-۱- حکم ۱۵
- ۱-۲-۳-۲-۱- حکم شرعی ۱۸
- ۴-۲-۱- قانون گذار ۱۹
- ۳-۱- ترتیب نزول سوره های قرآن ۲۰
- ۱-۳-۱- آیات استثنایی ۲۱
- ۲-۳-۱- پیشینه تاریخ گذاری قرآن ۲۲
- ۱-۲-۳-۱- پژوهش های خاورشناسان ۲۳
- ۲-۲-۳-۱- پژوهش های دانشمندان اسلامی ۲۴
- ۳-۳-۱- روش دست یابی به جدول ترتیب نزول سوره ها ۲۵
- ۱-۳-۳-۱- تعیین ترتیب نزول به شیوه روایی و تاریخی ۲۵
- ۱-۱-۳-۳-۱- سوره های مکی (۸۶ سوره) ۲۶
- ۲-۱-۳-۳-۱- سوره های مدنی (۲۸ سوره) ۲۷
- ۲-۳-۳-۱- تعیین ترتیب نزول سوره ها بر اساس اجتهاد ۲۷
- ۴-۳-۱- تاریخ گذاری سوره های قرآن در سال های بعثت و هجرت ۲۸

فصل دوم: قانون گذاری در قرآن، ضرورت، مبانی، منشأ، اهداف و ویژگی ها/۳۵

- ۱-۲- ضرورت قانون گذاری ۳۵
- ۱-۱-۲- اجتماع انسانی و ضرورت وجود قانون ۳۵
- ۱-۱-۱-۲- دیدگاه اول: زندگی در اجتماع، اقتضای طبیعت آدمی ۳۶
- ۲-۱-۱-۲- دیدگاه دوم: زندگی اجتماعی معلول اضطرار و استخدام ۳۷
- ۲-۱-۲- فلسفه تشریح و پیشینه قانون گذاری ۳۸
- ۳-۱-۲- انواع قانون و قانون گذاری ۴۲
- ۲-۲- ویژگی های قانون گذاری ۴۴
- ۱-۲-۲- ویژگی های قانون مطلوب انسان ۴۴
- ۲-۲-۲- ویژگی های قانون گذاری در قرآن کریم ۴۵
- ۱-۲-۲-۲- سرچشمه ربانی ۴۵
- ۲-۲-۲-۲- تعادل و توازن در مصلحت خاص و عام ۴۵

۴۶ ۲-۲-۳- تکامل، انسجام، شمول، تعمیم، جاودانگی و دوام
۴۶ ۲-۲-۴- دو وجهی بودن پاداش در احکام و قوانین قرآنی
۴۶ ۲-۲-۵- انعطاف پذیری احکام و قوانین قرآن
۴۸ ۲-۲-۶- تشریح تدریجی احکام و قوانین قرآن
۵۱ ۲-۳- منشأ قانون گذاری
۵۱ ۲-۳-۱- تعیین مقام قانون گذاری
۵۱ ۲-۳-۲- انحصار حق قانون گذاری به خداوند
۵۴ ۲-۳-۳- تشریح پیامبر اکرم(ص)
۵۵ ۲-۳-۴- دلایل انحصار قانون گذاری به خداوند
۶۰ ۲-۴- مبانی قانون گذاری در قرآن کریم
۶۰ ۲-۴-۱- علم الهی
۶۱ ۲-۴-۲- اراده تشریحی خداوند
۶۲ ۲-۴-۳- حکمت الهی
۶۳ ۲-۴-۴- عدل تشریحی
۶۵ ۲-۴-۵- کرامت الهی
۶۸ ۲-۵- اهداف قانون گذاری در قرآن کریم
۶۸ ۲-۵-۱- دسته اول: اهداف کلی
۶۸ ۲-۵-۱-۱- از بین بردن فرهنگ و مقررات جاهلی حاکم بر جوامع
۶۹ ۲-۵-۱-۲- اصلاح حیات بشر از طریق قوانین الهی
۶۹ ۲-۵-۱-۳- اصلاح نفس بشر
۷۰ ۲-۵-۱-۴- تأمین سعادت حقیقی انسان
۷۰ ۲-۵-۱-۵- ایجاد جامعه مبتنی بر قسط و عدل
۷۱ ۲-۵-۲- دسته دوم: اهداف جزئی
۷۲ ۲-۶- نتیجه گیری فصل

فصل سوم: بررسی و تحلیل احکام مطرح شده در دوران قبل از هجرت (مکی) / ۷۷

۷۸ ۳-۱- تشریح نماز
۷۹ ۳-۱-۱- مفهوم شناسی واژه صلاة
۷۹ ۳-۱-۲- پیشینه نماز در ادیان گذشته
۸۰ ۳-۱-۳- تشریح نماز در اسلام
۸۳ ۳-۱-۳-۱- کیفیت برگزاری نماز قبل از معراج پیامبر اکرم(ص)

- ۱-۳-۲- تشریح وجوب نمازهای یومیه پس از معراج پیامبر اکرم (ص) ۸۵
- ۱-۳-۲-۱- تعیین اوقات و ترتیب نمازهای پنج گانه پس از معراج پیامبر اکرم (ص) ۸۸
- ۱-۳-۳- افزوده شدن هفت رکعت بر نمازهای یومیه ۸۹
- ۱-۳-۴- نماز شب ۹۰
- ۲-۳- تشریح زکات در سوره های مکی ۹۲
- ۱-۲-۳- مفهوم شناسی واژه زکات ۹۳
- ۱-۲-۳-۱- معنای دینی و قرآنی زکات ۹۳
- ۲-۲-۳- زکات واجب و انفاق های مستحب ۹۴
- ۳-۲-۳- پیشینه زکات ۹۵
- ۴-۲-۳- ادله موافقین و مخالفین وجوب زکات در مکه ۹۶
- ۱-۴-۲-۳- ادله مخالفین وجوب زکات در مکه ۹۷
- ۲-۴-۲-۳- ادله موافقین وجوب زکات در مکه ۹۷
- ۳-۳- زمینه های تشریح امر به معروف و نهی از منکر در سوره های مکی ۱۰۰
- ۱-۳-۳- معنا شناسی معروف و منکر ۱۰۰
- ۲-۳-۳- پیشینه امر به معروف و نهی از منکر ۱۰۱
- ۳-۳-۳- زمینه سازی برای تشریح امر به معروف و نهی از منکر در اسلام ۱۰۲
- ۴-۳- تشریح احکام مربوط به خوردنی ها و نوشیدنی ها ۱۰۴
- ۱-۴-۳- دسته بندی احکام مرتبط با خوردن و آشامیدن در قرآن ۱۰۴
- ۱-۴-۳-۱- دسته اول: خوردنی های مباح ۱۰۵
- ۱-۴-۳-۱-۱- معنای حلال ۱۰۶
- ۱-۴-۳-۱-۲- معنای طیب ۱۰۷
- ۱-۴-۳-۱-۳- موارد حلال و مباح در سوره های مکی ۱۰۸
- ۲-۴-۳-۱-۲- دسته دوم: خوردنی های حرام ۱۱۰
- ۱-۴-۳-۱-۲-۱- معنای حرام ۱۱۰
- ۲-۴-۳-۱-۲-۲- معنای خبائث ۱۱۱
- ۳-۴-۳-۱- دسته سوم: خوردن به وقت اضطرار ۱۱۵
- ۵-۳- تشریح احکام مربوط به کم فروشی و درست سنجی ۱۱۶
- ۱-۵-۳- پیشینه کم فروشی در ادیان ۱۱۶
- ۲-۵-۳- وضعیت اقتصادی مکه در زمان ظهور اسلام ۱۱۹
- ۳-۵-۳- تأکیدات اسلام بر توزین عادلانه و هشدارهای اخروی ناشی از کم فروشی ۱۱۹

۱۲۲	۳-۶- تشریح حرمت فواحش
۱۲۲	۳-۶-۱- مفهوم شناسی فواحش
۱۲۳	۳-۶-۱-۱- معنای فواحش در آیات قرآن کریم
۱۲۴	۳-۶-۲- فواحش در سوره های مکی
۱۲۷	۳-۷- نتیجه گیری فصل
فصل چهارم: بررسی و تحلیل احکام مطرح شده در دوران پس از هجرت (مدنی)/۱۳۳	
۱۳۴	۴-۱- تشریح قبله
۱۳۴	۴-۱-۱- تاریخ تغییر قبله
۱۳۵	۴-۱-۲- کیفیت تغییر قبله
۱۳۶	۴-۱-۳- دلایل تغییر قبله
۱۳۶	۴-۱-۳-۱- دلیل برون دینی
۱۳۷	۴-۱-۳-۲- دلیل درون دینی
۱۳۸	۴-۱-۴- ایراد مخالفان (یهودیان)
۱۳۸	۴-۱-۵- حقیقت ماجرا
۱۴۰	۴-۲- تشریح روزه و احکام آن
۱۴۰	۴-۲-۱- معناشناسی صیام و صوم
۱۴۰	۴-۲-۲- پیشینه روزه
۱۴۲	۴-۲-۳- تشریح وجوب روزه ماه رمضان در اسلام
۱۴۲	۴-۲-۴- تشریح احکام مربوط به روزه داری در اسلام
۱۴۵	۴-۳- تشریح زکات فطره
۱۴۵	۴-۳-۱- تشریح زکات فطره در لسان روایات و استناد مفسران
۱۴۶	۴-۳-۲- تشریح زکات فطره در منابع تاریخی
۱۴۷	۴-۴- تشریح جهاد
۱۴۷	۴-۴-۱- معناشناسی «جهاد» و واژه های متناظر با آن
۱۴۹	۴-۴-۱-۱- قتال
۱۵۰	۴-۴-۱-۲- حرب
۱۵۰	۴-۴-۱-۳- غزوه
۱۵۱	۴-۴-۲- دلایل تشریح جهاد
۱۵۳	۴-۴-۳- نخستین آیه مربوط به حکم جهاد
۱۵۴	۴-۴-۴- وجوب جهاد

- ۱۵۵..... ۵-۴-۴- حرمت قتال در ماه های حرام
- ۱۵۶..... ۶-۴-۴- جهاد در اسلام، ابتدایی یا دفاعی
- ۱۵۹..... ۱-۶-۴-۴- استدلال علامه طباطبایی به ابتدایی یا دفاعی بودن قتال در اسلام
- ۱۵۹..... ۷-۴-۴- علل، فلسفه و اهداف جهاد در قرآن کریم
- ۱۶۲..... ۵-۴-۵- تشریح نماز قصر
- ۱۶۲..... ۱-۵-۴- نماز قصر در مسافرت
- ۱۶۲..... ۱-۱-۵-۴- دلایل قصر نماز در مسافرت
- ۱۶۴..... ۲-۵-۴- تشریح نماز خوف
- ۱۶۴..... ۱-۲-۵-۴- دیدگاه های مختلف درباره زمان تشریح نماز خوف
- ۱۶۵..... ۱-۱-۲-۵-۴- دیدگاه مختار
- ۱۶۶..... ۲-۱-۲-۵-۴- کیفیت اقامه نماز خوف
- ۱۶۷..... ۶-۴-۶- تشریح حکم أنفال و غنائم
- ۱۶۷..... ۱-۶-۴- معنا شناسی أنفال و واژه های متناظر با آن
- ۱۶۷..... ۱-۱-۶-۴- معنا شناسی أنفال
- ۱۶۹..... ۲-۱-۶-۴- معنانشناسی غنائم
- ۱۷۰..... ۳-۱-۶-۴- معنانشناسی فیه
- ۱۷۰..... ۱-۳-۱-۶-۴- موارد مصرف فیه
- ۱۷۱..... ۲-۶-۴- تشریح حکم غنیمت و نحوه تقسیم آن
- ۱۷۴..... ۷-۴-۷- تشریح حج
- ۱۷۵..... ۱-۷-۴- معنای لغوی و اصطلاحی حج
- ۱۷۵..... ۲-۷-۴- تشریح ابتدائی حج
- ۱۷۷..... ۳-۷-۴- حج از زمان حضرت ابراهیم(ع) تا ظهور اسلام
- ۱۷۸..... ۴-۷-۴- حج در دوران جاهلیت
- ۱۸۱..... ۵-۷-۴- حج بعد از ظهور اسلام
- ۱۸۱..... ۱-۵-۷-۴- حج قبل از هجرت
- ۱۸۲..... ۲-۵-۷-۴- حج بعد از هجرت
- ۱۸۲..... ۱-۲-۵-۷-۴- حج در گزارش های تاریخی
- ۱۸۳..... ۲-۲-۵-۷-۴- حج در آیات قرآنی
- ۱۸۶..... ۶-۷-۴- تشریح مناسک حج در اسلام
- ۱۸۷..... ۱-۶-۷-۴- مناسک حج

۱۹۰ ۲-۶-۷-۴- دیگر مناسک حج
۱۹۳ ۷-۷-۴- استطاعت شرط وجوب حج
۱۹۴ ۸-۷-۴- برائت از مشرکین
۱۹۵ ۹-۷-۴- احکام صید در حال احرام
۱۹۷ ۱۰-۷-۴- تشریح حج تمتع
۱۹۸ ۸-۴- تشریح حکم قصاص
۱۹۸ ۱-۸-۴- معاشناسی قصاص
۱۹۹ ۲-۸-۴- پیشینه قصاص
۲۰۰ ۳-۸-۴- تشریح قصاص در اسلام
۲۰۲ ۴-۸-۴- فلسفه قصاص
۲۰۴ ۹-۴- تشریح اصل حکم امر به معروف و نهی از منکر
۲۰۴ ۱-۹-۴- تکمله امر به معروف و نهی از منکر در مدینه
۲۰۵ ۲-۹-۴- تشریح وجوب امر به معروف و نهی از منکر
۲۰۹ ۱۰-۴- تشریح حرمت شراب و قمار
۲۰۹ ۱-۱۰-۴- معاشناسی خمر و میسر
۲۱۱ ۲-۱۰-۴- پیشینه حرمت شرب خمر در ادیان آسمانی و عصر جاهلیت
۲۱۲ ۳-۱۰-۴- سیر تدریجی تحریم خمر در اسلام
۲۱۲ ۱-۳-۱۰-۴- مرحله اول
۲۱۳ ۲-۳-۱۰-۴- مرحله دوم
۲۱۶ ۳-۳-۱۰-۴- مرحله سوم
۲۱۶ ۴-۳-۱۰-۴- مرحله چهارم
۲۱۸ ۱۱-۴- تشریح طلاق
۲۱۸ ۱-۱۱-۴- معاشناسی طلاق
۲۱۹ ۲-۱۱-۴- طلاق در ادیان گذشته و عصر جاهلیت
۲۲۰ ۳-۱۱-۴- طلاق در اسلام
۲۲۰ ۴-۱۱-۴- احکام طلاق در اسلام
۲۲۱ ۱-۴-۱۱-۴- عدّه طلاق
۲۲۱ ۲-۴-۱۱-۴- حکم عدّه زنان مطلقه فاقد عادت ماهانه
۲۲۲ ۱-۲-۴-۱۱-۴- حکم طلاق زنان یائسه
۲۲۲ ۲-۲-۴-۱۱-۴- حکم طلاق زنان به سن حیض نرسیده

- ۲۲۲ ۴-۱۱-۴-۳-۲-۴-۳- حکم طلاق زنان باردار
- ۲۲۲ ۴-۱۱-۴-۳- تأکید بر نگه داشتن حساب عدّه
- ۲۲۳ ۴-۱۱-۴-۴- طلاق رجعی
- ۲۲۵ ۴-۱۱-۴-۵- طلاق خُلع و مبارات
- ۲۲۷ ۴-۱۱-۴-۶- حکم طلاق سوم
- ۲۲۸ ۴-۱۱-۴-۷- احکام بعد از طلاق
- ۲۲۹ ۴-۱۱-۴-۸- تحول در عدّه زنان
- ۲۳۱ ۴-۱۱-۴-۹- حکم نفقه زنان مطلقه
- ۲۳۲ ۴-۱۱-۵- حکم ایلاء
- ۲۳۲ ۴-۱۱-۵-۱- معنانشناسی ایلاء
- ۲۳۳ ۴-۱۱-۵-۲- پیشینه ایلاء
- ۲۳۳ ۴-۱۱-۵-۳- شرایط ایلاء
- ۲۳۴ ۴-۱۱-۵-۴- حکم «ایلاء» در اسلام
- ۲۳۴ ۴-۱۱-۶- حکم ظهار
- ۲۳۷ ۴-۱۲-۱۲- تشریح حکم شیر دادن
- ۲۳۷ ۴-۱۲-۱- شیر دادن مادران
- ۲۴۰ ۴-۱۳-۱۳- تشریح حرمت ربا
- ۲۴۰ ۴-۱۳-۱- معنانشناسی ربا
- ۲۴۱ ۴-۱۳-۲- ربا در ادیان گذشته و عصر جاهلیت
- ۲۴۳ ۴-۱۳-۳- تحریم تدریجی ربا در قرآن
- ۲۴۳ ۴-۱۳-۱- مرحله اول
- ۲۴۵ ۴-۱۳-۲- مرحله دوم
- ۲۴۵ ۴-۱۳-۳- مرحله سوم
- ۲۴۶ ۴-۱۳-۴- مرحله چهارم
- ۲۴۸ ۴-۱۳-۴- تفاوت ربا و بیع
- ۲۴۸ ۴-۱۳-۵- کاستی ربا و فزونی صدقات
- ۲۴۹ ۴-۱۳-۶- جنگ با خدا و رسول خدا
- ۲۵۰ ۴-۱۳-۷- ظلم و انظلام
- ۲۵۱ ۴-۱۳-۸- رعایت حال بدهکاران
- ۲۵۳ ۴-۱۴-۱۴- تشریح احکام ارث

۲۵۳	۱-۱۴-۴- معاشناسی ارث و واژگان مرتبط با آن
۲۵۳	۱-۱-۱۴-۴- ارث
۲۵۴	۲-۱-۱۴-۴- ترکه
۲۵۴	۳-۱-۱۴-۴- کلاله
۲۵۴	۲-۱۴-۴- پیشینه ارث
۲۵۵	۳-۱۴-۴- اسلام و وراثت
۲۵۸	۴-۱۴-۴- سرآغاز قانون ارث در اسلام
۲۵۹	۱-۴-۱۴-۴- استدلال علامه طباطبایی به تشریح قانون ارث در آیه ۷ سوره نساء
۲۶۰	۵-۱۴-۴- حکم استحبابی و اخلاقی
۲۶۰	۶-۱۴-۴- تقسیمات ارث در قرآن
۲۶۲	۱-۶-۱۴-۴- سهم فرزندان از ارث
۲۶۲	۲-۶-۱۴-۴- سهم پدر و مادر متوفی از ارث
۲۶۲	۳-۶-۱۴-۴- سهم ارث زن و شوهر از یکدیگر
۲۶۳	۴-۶-۱۴-۴- سهم خواهران و برادران متوفی (کلاله) از ارث
۲۶۵	۷-۱۴-۴- تقسیم ارث بعد از ادای دین و اجرای وصیت
۲۶۶	۱۵-۴- تشریح احکام مربوط به پوشش و حجاب
۲۶۶	۱-۱۵-۴- معاشناسی حجاب و واژگان مرتبط با پوشش
۲۶۶	۱-۱-۱۵-۴- حجاب
۲۶۷	۲-۱-۱۵-۴- جلیب
۲۶۹	۳-۱-۱۵-۴- خمار
۲۶۹	۲-۱۵-۴- پوشش در ادیان آسمانی
۲۷۲	۳-۱۵-۴- تشریح محدوده پوشش در اسلام
۲۷۴	۴-۱۵-۴- فلسفه پوشش
۲۷۵	۱۶-۴- تشریح احکام مربوط به ازدواج و نکاح
۲۷۵	۱-۱۶-۴- تعدد زوجات
۲۷۶	۲-۱۶-۴- ازدواج های حرام
۲۷۶	۱-۲-۱۶-۴- محرمات ابدی
۲۷۶	۱-۱-۲-۱۶-۴- محرمات نسبی
۲۷۷	۲-۱-۲-۱۶-۴- محرمات رضاعی
۲۷۸	۳-۱-۲-۱۶-۴- محرمات سببی

۲۷۹ ۴-۱۶-۳- محرمات موقت
۲۸۰ ۴-۱۶-۴- لوازم ازدواج و نکاح
۲۸۰ ۴-۱۶-۱- مهریه
۲۸۲ ۴-۱۶-۲- نفقه
۲۸۴ ۴-۱۶-۵- ازدواج موقت
۲۸۶ ۴-۱۷-۱۷- تکمله تشریح زکات
۲۸۶ ۴-۱۷-۱- قائلین به وجوب زکات در مدینه
۲۸۷ ۴-۱۷-۲- متعلقات زکات و موارد مصرف آن
۲۸۹ ۴-۱۸-۱۸- تشریح احکام حدود
۲۸۹ ۴-۱۸-۱- تشریح حدّ زنا
۲۹۱ ۴-۱۸-۲- تشریح حدّ قذف
۲۹۱ ۴-۱۸-۲-۱- معاشناسی قذف و رمی
۲۹۲ ۴-۱۸-۲-۲- حد قذف
۲۹۳ ۴-۱۸-۳- تشریح حدّ محارب
۲۹۳ ۴-۱۸-۳-۱- معاشناسی محارب
۲۹۴ ۴-۱۸-۳-۲- مجازات محارب
۲۹۶ ۴-۱۸-۴- تشریح حدّ سرقت
۲۹۷ ۴-۱۸-۴-۱- شرائط مجازات سارق
۲۹۸ ۴-۱۸-۴-۲- فلسفه حدّ سارق
۲۹۹ ۴-۱۹-۱۹- تشریح حکم لعان
۲۹۹ ۴-۱۹-۱- معاشناسی لعان
۲۹۹ ۴-۱۹-۲- تهمت به همسر
۳۰۱ ۴-۱۹-۳- حکم لعان
۳۰۳ ۴-۲۰-۲۰- تشریحات احکام سوگند (یمین)
۳۰۳ ۴-۲۰-۱- معاشناسی یمین
۳۰۳ ۴-۲۰-۲- انواع سوگند
۳۰۳ ۴-۲۰-۳- کفاره شکستن سوگند
۳۰۵ ۴-۲۱-۲۱- تشریحات مربوط به احکام عقود و معاهدات
۳۰۵ ۴-۲۱-۱- معاشناسی عقود و معاهدات
۳۰۵ ۴-۲۱-۲- تشریحات قرآن در معاهدات

۲۲-۴- نتیجه گیری فصل ۳۰۸

۲۳-۴- خاتمه و نتایج ۳۱۲

۲۴-۴- پیشنهادات ۳۱۴

ضمائم/ ۳۱۶

۱-۵- جدول استخراج احکام و قوانین قرآن به ترتیب نزول سوره ها ۳۱۶

فهرست منابع/ ۳۴۵

۱-۶- منابع فارسی ۳۴۵

۲-۶- منابع عربی ۳۵۰

۳-۶- مقالات ۳۵۴

۴-۶- منابع مجازی و الکترونیکی ۳۵۵

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

